

interdum requirit, vt quæ ex sanguine frigido nascatur. Ac frigiditatis quidem ratione illa nō indiget, sed quoniam copię detractio naturam leuat, vt hæc minorem illam effectam facile superet, non alienum, sed rationi consentaneum est, hic quoq; venæ sectione vti. Videmus enim quod etiam ignis externus, cum à lignis viridibus propemodum extinguitur, refocillatur rursus si illa quæ ipsum suffocabant auferatur. Deinde vero ob caloris innati debilitatem, vt hominibus frigida naturæ, quales à diutino morbo conualescentes cumprimis sunt, & senes, phlebotomia ex vsu non est. Subtractio enim sanguine, qui fomes natiui caloris ac vitæ thesaurus est, necesse est vt corpus vehementius refrigeretur, humorumq; cruditas augeatur. Sanguis igitur ipsis, vt humores concoquat & euincat, relinquendus est. Quinetiā post *χολεγεα* diutinos vomitus, *διαρροιας*, inediam, vigilias, labores vehementiores, & vno verbo, post omnia quæ corpus impensius calfaciunt exiccantq; ac vires dissoluunt, à venæ sectione abstinendum, vt copiose admodum docet Rhazes libro 6. capite 11. ad Almanforem.

QVÆ CIRCA VENÆ SECTIONEM obseruanda.

CAPVT XCVI.

Hæc facienda tibi quando vis phlebotomari,
 Vel quando minus, fueris vel quando minus,
 Vntio siue lauacrum & potus, fascia, motus,
 Debent non fragiliti tibi singula menteteneri.

Quinq; in sanguinis missione obseruanda es-

Aa 3

se

se hoc loco traditur: & ex ipsis alia quidem prius quam vena tundatur, quædam interea dum sanguis emittitur, nonnulla vero eo subtracto.

Primum est vnctio: alias enim membrum in quo vena incidi debet, oleo irrigatum fricamus, vt tepore eius sanguis reddatur fluxilis: interdum ipsi etiam *φλεβοτομία* siue scalpello olei nonnihil allinimus, vt infusum dolorem mitiget: Quandoque vero & vulneri olei cuiuspiam parum illinimus, quo nimirum cicatrice tardius obducatur, humoresq; in venis relictæ liberius expirent, & mali fumi discutiantur.

Secundum, potus: & præcipue quidæ vini. Hoc enim cum in ipsa sectione, si syncope obuenerit, tum post eam etiam ad boni sanguinis generationem spirituumque recuperationem conuenientissime exhibetur. Supra cap. 8. & 10.

Tertium, lauacrum, id est, balneum: quo certe per biduum aut triduum ante & post sanguinis missionem vti conceditur, nequaquam vero eodem die. Ante quidem, in illis quos crassorum humorum copia aggrauari suspicio est: hos enim balneum incidit, mobilesque facit: ob eandem etiam causam paululum dimoueri ante phlebotomiam conuenit, & assumere nonnihil syrupi acetosi. Eodem quoq; tempore membrum incidendæ venæ fricandum est, vt humores è propinquis venis ad locum sectioni destinatum alliciantur, & ad exitum properent. Post vero emissionem sanguinis, valet ad humorum vaporumque reliquias discutendas. Verum eo supersedere in ipso die oportet: cutem enim nimis reddit mollem, quo fit vt plaga facillime cedat, quod non est citra periculum.

Quar-

Quartum, fasciæ, hoc est, ligatura, ex pannis scilicet lineis, quas tam ante, quam post venæ sectionem administrari oportet. Ante quidem, & vt inde venæ incrassescant, conspicuæque magis fiant, & ad humores ad constitutum incisioni locum facilius proleſcentur. Post vero, ad sistendū reprimendumque fluxum.

Quintum, motio siue inambulatio, moderata nimirū ac tranquilla: qua quidem & ante & post venæ incisionem vti conuenit: ante quidem, vt humores dissoluātur extenuenturq;: post vero, ad dissipandas humorum reliquias.

Ea hodie apud vulgum inualuit consuetudo, vt venæ ieiunō fere ac vacuo incidantur stomacho: sed hoc ipsum Doctoribus quibusdam minus probatur, vt quibus conducibilius esse videatur, vt ouum molliusculum siue sorbile cum haustulo vini prius exhibeatur, idq; circiter horam nonam, vel decimam ante meridiem, ac confestim deinde vena incidatur. Natura enim stomacho existente vacuo, ne alimento destituatur, sanguinem pertinacissime retinet. Contra vero pauculo eoque exigua mole plurimum nutriente (cuiusmodi vinum & oua sorbilia cum primis habentur) ingesto cibo, eundem facillime exire patitur.

Porro quod ad diem, in quo fit venæ sectio, tempus attinet, sciendum sanguini mittendo conuenire maxime tempus matutinum, sic tamen vt non protinus excitis ē somnō, sed horam vnā antea vigilantibus vena secetur. Quibusdam etiam posteaquam rerum solitarum quidpiam obierunt, siue in ludo literario, siue in officina, siue in foro, siue in ædibus, sangui-

*Oribas. lib.
1. cap. 11.
Synops.
ad Eufst.
Aetius li.
3. cap. 6.*

nem auferre expedit. Aëris autem nullum est venæ sectionis præscriptum tempus, quamobrem nec per noctem sanguinem mittere iis, si morbus sic expectat, verearis. Sic Galenus in libro de curand. rat. per sanguin. miss. capite decimotertio & vigesimo, & in præfatio experientia comprobato, capite 4.

DE QVIBVS DAM PHLE-
botomiæ effectibus.

CAPVT XCVII.

Exhilarat tristes, iratos placat, amantes.
Ne sint amantes phlebotomia facit.

Hic tres phlebotomiæ referuntur effectus.

Primus, quod contristatos exhilaret, ac lätos reddat.

Secundus, quod animos iratorum placet reconcilietq; Ac vtriusq; quidem causa est, quod hæc, scilicet ira, maxime fiat, cum sanguini admisceatur multum flauæ bilis, illa vero nempe tristitia, cum multum melancholiæ sed: horum humorum vterque vna cum sanguine per phlebotomiam educitur, ergo, &c.

Tertius, quod præcaueat, ne amantes ob ravidos quosdam appetitus ad insaniam adigantur: humores enim à capite ad partes subiectas reuellens expellit.

Ob quinq; porro causas venæ sectio adhiberi solet, quarum vna tantum directa est, reliquæ vero omnes indirectæ.

Directa sane habetur sanguinis vacuandi causa ipsius abundantia, sed cum is utilis sit naturæ, probe hanc administrari conuenit, sicut quod inutile

inutile nature sit emittat. Fit autem sanguis nature inutilis bifariam, vel cum propriam qualitatem ad vnguem non seruat, nec amplius nutrire sicut prius, cum vilis esset, potest, vel ita multitudine creuit, vt aut vires premat, aut tum venas, tum arterias vel distendat, vel findat, vel obstruat. Ac in his quidem missio sanguinis vilis est, seu vacuantium praesidiorum vna. Differenter tamen adhibenda est. Siquidem in sanguinis multitudine copiose detrahere, in reliquis vero pauca vacuatione vti oportet. Hinc est quod libro nono, capite decimo, method. medend. Galenus in hunc prope modum scriptum reliquit. Si sanguis vitiosus in corpore fuerit, paulatim quod vitiosum est, vacuare oportet, & paulatim inuicem quod salubre est pro eo repone. Vocant medici eiusmodi vitiosi succi curationem Græce *ἐπικαθάρσις* Huic subscribit Alexander etiam Trallianus libro nono capite secundo, his verbis: At hoc non vna vice faciendum est, ne vires deiciantur. Etenim quamuis id quod vacuatur recrementitium est, tamen vniuersa ac subita mutatione magis offendit. Satiùs igitur est paulatim & tuto euacuare, quam festinando perturbandoque vna cum morbo etiam ægrum è medio tollere. Atque hinc certe liquet, quam peruerse phlebotomia abutantur qui vitiosum sanguinem studiose auferunt tam diu dum bonus effluere cœperit, cum vniuersus forte sanguis citius erupturus sit, quam bonus appareat. Paucam igitur esse decet, & vt Galenus præcipit, in eiusmodi casibus ante venæ incisionem *ἐπικαθάρσις* vtendum est, hoc est cibus exhibendus est probum generans sanguinem,

Aa 5 quo

quo nimirum in vitiosi locum bonus succedat: ac paulo post sanguis extrahendus est modicus. Hæc quidem directæ dicitur phlebotomia: quod per se fiat, ad euacuationem illius quod per se venæ sectione euacuari debet: nempe ad multitudinis humorum, siue sanguinis euacuationem: principaliter tamen, secundum quod cum eo sunt alii humores.

Reliquæ quatuor dicuntur indirectæ: & administrantur ut humorum vehementiorem impetum ad diuersam reuocent partem, vel ad latera deriuent.

Prima, adhibetur ob magnitudinem morbi, siue vehementiorem apostematis cuiuspiam inflammationem. Nam in apostemate vehementis inflammationis, in febribus, & doloribus maximis, non inuenitur excellentius remedium quam sectio venæ, teste Galeno lib. 1. aphor. commentar. 23.

Secunda, ut materia alliciatur ad locum, per quem euacuanda est: vnde in mensium atque hæmorrhoidon suppressione saphena aperienda est, quemadmodum in libro de curand. rat per sang. missionem capite 9. in hunc scribens modum Galenus attestatur: Plenitudines à suppressis mensibus ortas omnino per crura euacuabis, siue venam secare oporteat, siue scarificare. Sectæ enim in cubito venæ mulierum reuellere purgationem assolent.

Tertia, ut humores deriuentur ad partem oppositam loco, ad quem sua sponte rapiuntur: & hoc quidem, ut materia à membro, in quod confertim ingruit, auocetur reuellaturque: & propterea in immoderatiore mensium fluxu secamus

camus basilicam, id est, interiorē cubiti venam, quæ hepatitis etiam vocatur, vt reuulsa materia ad locum oppositum à fluxu suo diuertatur.

Quarta, vt portiuncula materiæ quapiam per venæ incisionem euacuata, natura residuum euincere valeat. Atque ita tandem venam incidere conuenit, vbi repletio in corpore fuerit, ne generetur apostema, virtute scilicet imbecilliore existente, quam vt vniuersam illam humorum redundantiam simul moderetur ac regat. Ideo portiunculam eius emittimus, ne ob naturæ impotentiam imbecillitatemque in debiliores partes ingruens inibi abscessus aut tumores præter naturam excitet.

DE SCISSVRÆ QVANTITATE in venæ sectione.

CAPVT XCVIII.

F*Ac plagam largam mediocriter, vt cito sumus
Exeat uberius liberiusq, cruor.*

Hic vnicum habetur præceptum de scissuræ quantitate in venæ sectione: nempe vt ea mediocriter sit ampla: quo nimirum crassior sanguis ac sumi liberius exeant. Fissura enim stricta existente tenuior sanguis duntaxat effluit, crasso intus remanente. Vbi hoc quoque sciendum, quod in venæ sectione aliquando amplum, nonnunquam vero arctum insigere vulnus oporteat. Et amplum quidem, tribus maxime de causis. Primo, cum humores sunt crassi, & crassior sanguis educendus est: vt facilius exire queat. Hinc melancholicis etiam amplū insigendum est. Secundo, ob temporis ac regionis frigiditatem.

tem: per eam enim humores crassescunt, quare per hyemem, sic necessitate iubente, amplo potius vrendum est vulnere. Tertio, ob redundantiam humorum, qui melius certe amplo, quam arcto, euacuantur vulnere. Contra vero arctum vulnus magis cōuenit, cum virtus imbecilla est, ne scilicet immodice spiritus excernantur & calor innatus extra modū debilitetur. Eadem habenda est ratio in calido tempore, & cum sanguis subtilis ac tenuis euacuatur.

QVÆ IN VENÆ SECTIONE
consideranda.

CAPVT XCIX.

*Sanguine subtracto sex horū est vigilandum,
Ne somni sumus ledat tibi sensile corpus.
Ne neruum ladas, non sit tibi plaga profunda.
Sanguine purgatus ne carpas prortinus escas.*

Tria in venæ sectione consideranda esse hoc in loco traditur.

Primum, vt is cui vena secta est non dormiat ilico post phlebotomiam, nisi sex ad minus horæ praterierint, ne fumi scilicet, quos somnus efficit, sursum ad caput euecti cerebrum offendant. Possunt tamen & aliæ adsignari causæ. Ac prima quidem, ne æger vertendo sese inter dormiendum supra membrum voluatur, in quo vena secta est, itaq; læsionem percipiat. Secunda ne inter dormiendum humores transfluant in partem ex scalpelli ictu dolentem, inibiq; apostema generent. Siquidem patres dolentes, vt capite 95. artis medicinalis, & in libro de curan.

rat.

rat. per sanguin. mission. capite septimo, Gale-
 nus asserit, natura solent fluxionem suscipere, &
 prapicue quidem in somno. Auicēna vero hanc
 adfert causam, nēpe quod ex dormitione phle-
 boromiā propinqua plerunq; accadat in mem-
 bris fractio. Dum enim huc & illuc inordi-
 nato atque inopinato volūtur reuoluunturq;
 motu, fasciæ dissoluntur: quo fit vt recta & ad-
 huc à recenti sectione hiantes plagæ immodi-
 cam nonnunquam sanguinis vim inscientibus
 effundant: quod quam sit vitæ discrimini con-
 iunctum, nemo est qui ignoret. Ad hæc fumida
 quoque excrementa per somnum intro rursus
 ad principalia reuocantur membra. Quinetiam
 spiritus, sanguis & calor venæ sectione ad exte-
 riora prolecati per somnum ad centrum retra-
 huntur: atque ita certe haud raro cum ob venæ
 sectionē excitatam commotionem, tum somni
 quoque retractionem, ebullitio in humoribus
 contingit, ac inde febris tandem accenditur. Sa-
 tis igitur liquet, confestim à venæ sectione non
 esse dormiendum: præsertim si interea nihil
 dum cibi ingestum fuerit. Quod si vero à cibi
 sumptione in vnā atq; alterā horā, imo &
 in plūsculas (si ita patitur animus) somno in-
 dulgeatur, nihil aut parum admodum offendit.
 Siquidem exagitatio humorum tanto temporis
 spacio ad plenum contrahi sedariq; potest. Sa-
 tius tamen fuerit à somno abstinere: aut certe
 si qua necessitas dormire omnino cogat, quam
 breuissimo vti somno, adhibita semper cautio-
 ne quadam, ne discinctæ fasciæ ægrotantes in
 vitæ discrimen adducant. Nonnulli hanc quo-
 que assignant causam, nempe quod materia
 per

per somnum crassescat, contractioque in membris eueniat, perinde atque in quartana typo ob materiæ crassitiem frigiditatemq; solet. Tum nerui præterea atque lacerti frigidi sunt: fumus igitur a li ipsos perlatus in somno, in quo calor naturalis totus in profundum corporis retrahitur, crassescit simul & refrigeratur: is sic refrigeratus & crassior effectus frigiditatem quoque & crassitiem, siue contractionem cum membris communicat. Simile namque à simili facile afficitur. Et hæc quidem de somno phlebotomiæ propinquo, & non de remotiore intelligenda veniunt.

Secundum, ne vena sector profundam nimis incuriat plagam, ita vt scalpello neruum, aut arteriam vena iunctam attingat. Nerui enim punctura ob sentiendi præstantiam, ob idque quod cum principio pars hæc continuitatem habet, prompte dolorem accersit, quem necessario comitatur humorum defluxio, hanc excipit phlegmone, quam ex necessitate deinde non solius quidem puncti nerui, sed totius etiam instrumenti consequitur conuulsio, & inde acerbissima tandem mors, vel ad minus membri, vt pote brachii aut digiti, &c. amissio. Quod Cornelius Celsus libro 2. capite 10. his etiam verbis significare voluit: Iuncta est, inquit, vena arteriis, his nerui. Ita si neruum scalpellus attingit, sequitur neruorum dissentio ea quæ hominem crudeliter consumit. Lege Galen. cap. 92. artis medicinalis, & lib. 1. cap. 2. de motu musculorum & lib. 6. cap. 2. method. medend. Porro ex arteriæ punctura fluxus sequitur sanguinis arterialis difficilissimæ curationis.

Tw-

Tertium, ne is cui vena secta est, protinus à missione sanguinis cibum sumat, sed expectet dum humorum exagitatio sedetur, ne cibus nondum concoctus ad subueniendum membro laeso cum sanguine simul attrahatur. De hoc Galenus libr. 4. cap. 10. de sanitate tuenda.

QVÆ POST PHLEBOTOMIAM vitanda.

C A P V T C.

Omnia de lacte vitabit rite minutus,
Et vitet potum phlebotomatus homo.
Frigida vitabit, quia sunt inimica minutis,
Interdictus eritq; minutis nubilus aer.
Spiritus exultatq; minutis luce per auras,
Omnibus apta quies et motus saepe nocuus.

Hic quinque ab incisa modo vena cauenda esse præcipitur.

Primum, lac & lacticia omnia. Siquidem ex humoribus venæ sectione agitatæ ac commotæ saepe in ventriculum nonnihil transluit. Lacigitur, quod per se alioqui corruptioni obnoxium est, sumptum dictisque humoribus admixtum facillime omnino & corrumpitur, & dulcedinis ratione incoctum ac crudum ab inanitis venis attrahitur. Supra cap. 7.

Lacticia.

Secundum, potus: quippe qui & ipse pari modo incoctus facile ab iisdem abripiatur. Supra capite 95.

Frigida.

Tertium, frigida omnia, tam intro sumenda, quam foris adiuuenda. Eiusmodi autem cumprimis sunt, alimenta frigidiora, potus frigidus,

balnea

balnea frigida ambientis nos aeris frigiditas, vestium exilitas, super petram nuda sessio, capitis ac pedum frigiditas. Hinc enim corpus, calore nimirum innato plus satis iam venæ sectione imminuto, præter modum refrigeraretur.

Nebula. *Quantum*, ne is, cui vena secta est, versetur siue ambulet in aere turbido ac nebuloso: hic enim est qui (vt supra capite decimoquarto ostendimus) sanguinem melancholicum efficiens animam contristat: sed versetur potius incedatque in aere lucido, claro atque sereno. Hoc enim spiritus recreantur omnes, & iucundissima quadam voluptate distracti, ad eum ceu sibi similem promouentur.

Quantum, vt idem temperatam amplectatur quietem, motionemque vitet. Hæc enim humores venæ sectione agitados magis adhuc commouet, & vires vsquequaq; debilitat: illa vero commotionem contrahit ac sedat.

Sunt qui tradant cauendum etiam esse à salitorum piscium vsu, postquam vena alicui incisa est αἷμα φερεται ὅς πολλαὶ αἱματὶς ἢ ψάλας δὲ πορρωτάτω, id est, vitiligines enim & scabiem sæpenu-mero gignunt. Simeon Sethi in Syntagmate de piscibus.

QVIBVS MORBIS ET ÆTATIBUS phlebotomia conueniat, & quantum sanguinis quoque tempore detrahendum.

C A P V T C I.

P Rincipio minuas in acutis, perper acutis.
Etatis media multum de sanguine tolle.

Sic